Направление: 031300.62 Журналистика

Учебный план: (Средства массовой информации (национальная журналистика)) очное бакалавр 2012 г.

Дисциплина: Профессиональная этика журналиста (3 курс)

Количество часов: 108 ч. (в том числе: лекции – 16, практические занятия – 16, самостоятельная работа – 76); форма контроля – зачет.

Аннотация: Әлеге курсның максаты - студентларда һөнәри этика өлкәсендә белем һәм күнекмәләр формалаштыру, ягъни һөнәри әзерлек баскычларының бер таләбен үзләштерү. Һөнәри этика дигәндә, һөнәри эшчәнлек барышында журналист тарафыннан кулланыла торган тәртипкә салучы, көйләүче чаралар исемлегенә кергән кыйммәтләр, таләп һәм кагыйдәләр күз алдында тотыла.

Цель курса - формирование у будущих журналистов представлений о профессиональной этике как фундаментальной, базовой основе журналистской деятельности, ознакомление с современными взглядами на нормы и система ценностей, соответствующие роли, месту, функциям журналистки в обществе.

Темы: 1. Әхлак һәм җәмгыять. Һөнәри этика. 2. Әхлак нормаларының журналистикада тоткан урыны. 3. Социаль җаваплылык - әхлакый категория. 4. Бүгенге көндә һөнәри этика проблемалары. 5. Журналист тексты – һөнәри этика объекты.

1. Этика и общество. Профессиональная этика. 2. Роль и место профессиональных норм в журналистике. 3. Социальная ответственность как категория этики. 4. Проблемы профессиональной этики в современном обществе 5. Журналистский текст как объект профессиональной этики.

Ключевые слова: әхлак, һөнәри әхлак, һөнәри нормалар, социаль җаваплылык, тормыш позициясе, авторлык позициясе, журналистларның бурычлары, Россия журналистларының һөнәри этикасы, хәбәрдарлык; корпоратив этика, журналистлар арасындагы мөнәсәбәтләр, журналист һәм аудитория арасындагы мөнәсәбәтләр, журналист һәм материал геройлары арасындагы

мөнәсәбәтләр, журналист һәм мәгълүмат чыганаклары арасындагы мөнәсәбәтләр ;

этика, профессиональная этика, профессиональные нормы, социальная ответственность, жизненная позиция, авторская позиция, обязанности журналистов, профессиональная этика российских журналистов, гласность, корпоративная этика, отношения между журналистами, отношения между журналистом и аудиторией, отношения между журналистом и персонажами материалов, отношения между журналистом и источниками информации;

Автор курса: Зайни Резеда Локмановна, доцент, кандидат филологических наук, e-mail: zaini@yandex.ru

Дата начала эксплуатации: 1 сентября 2014 года.Доступность: записанные на курс пользователи

Язык интерфейса: татарский

http://zilant.kpfu.ru/course/view.php?id=362

Казан (Идел буе) федераль университеты

Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр

институты

Татар журналистикасы кафедрасы

Зәйни Р.Л.

Журналистның һөнәри этикасы

Лекцияләрнең кыскача конспекты

Казан - 2014

Зәйни Р.Л.

Журналистның һөнәри этикасы. Лекцияләрнең кыскача конспекты / Р.Л.Зәйни. - Каз.федер.ун-ты. – Казан, 2014. – 25 б.

Татар журналистикасы кафедрасы утырышында кабул ителгән (2014 нче елның 15 апреленнән 10 нчы протокол).

© Казанский федеральный университет

© Зайни Р.Л.

Эчтәлек

1 нче тема. Әхлак һәм җәмгыять. Һөнәри этика **8**

2 нче тема. Әхлак нормаларының журналистикада тоткан урыны **12**

3 нче тема. Социаль җаваплылык - әхлакый категория **16**

4 нче тема. Бүгенге көндә һөнәри этика проблемалары **19**

5 нче тема. Журналист тексты – һөнәри этика объекты **22**

1 нче тема. Әхлак һәм җәмгыять. Һөнәри этика

Аннотация. Иҗтимагый аң формасы, кешенең башкаларга мөнәсәбәтен һәм җәмгыятьтә яшәү рәвешен билгеләүче нормалар системасы буларак әхлак.

Әхлакның җәмгыять тормышында үтәгән бурычлары. Әхлакый нормаларның барлыкка килү сәбәпләре һәм механизмы. Әхлакый нормаларның тарихи чорлар дәвамында барлыкка килгән төрләре.

Ачкыч сүзләр. Әхлак, этика, әхлакый нормалар, һөнәр, һөнәри әхлак нормалары, һөнәри этика, профессиональлек, принцип, хезмәт бурычлары, хезмәткә мөнәсәбәт, хокукый этика, икътисадый этика, биоэтика, табип анты.

Теманы өйрәнү буенча методик күрсәтмәләр. Иң элек теория өлешен өйрәнеп, лекцияләр артындагы сорауларга җавап бирергә, шулай ук биремнәрне үтәргә кирәк. Өстәмә әдәбият шул сорауларга җавап әзерләр өчен ярдәм итәчәк. Сораулар туса, форумда бирергә мөмкин.

Тәкъдим ителә торган интернет чыганаклар.

http://www.isthis.narod.ru/princip.html

http://presse.no/Saker/Professional-naya-etika-zhurnalista

http://www.ruj.ru/

http://www.mediasprut.ru/

http://www.youtube.com/watch?v=4m5-kmvlhfE

http://www.youtube.com/watch?v=7_bcrlPMjRg

http://mediascope.ru/node/891

http://www.unesco.ru/ru/?module=news&action=view&id=233

http://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-vyrazheniya-avtorskoy-pozitsii-zhurnalista-v-kontekste-obektivnosti

Карала торган сораулар.

1. Һөнәри әхлак. Һөнәри этика.
2. Һөнәри этиканың барлыкка килүе.

3. Һөнәри әхлакның төп принциплары

4. Профессиональлек – шәхеснең әхлакый сыйфаты.

5. Әхлакый сыйфатлар һәм базар мөнәсәбәтләре.

6. Һөнәри этика төрләре.

Белемнәрне тикшерү өчен сораулар һәм биремнәр

1. Һөнәри әхлак һәм һөнәри этика нәрсә ул?

2. Һөнәри этика кайчан барлыкка килгән?

3. Һөнәри әхлакның төп принциплары нәрсәдән гыйбарәт. Аларны санап чыгыгыз һәм хәтердә калдырыгыз.

4. Профессиональлек нәрсәдә чагыла? Үзегез үрнәк ала торган төрле һөнәр ияләре һәм журналистларның профессиональлеген билгеләүче сыйфатларны атагыз.

5. Әхлакый сыйфатлар базар мөнәсәбәтләре тәэсирендә нинди үзгәреш кичерә?

6. Һөнәри этиканың нинди төрләре бар?

Әдәбият

1. Авраамов, Дмитрий Сергеевич. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика» / Д. С. Авраамов.-[2-е изд., испр. и доп.].-Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2003.-271 с.; 22.-На 4-й с. обл. авт.: Д.С. Авраамов, д.филос.н., проф., засл. работник культуры РФ.-Библиогр. в подстроч. примеч..-ISBN 5-211-04706-0, 3000.

2. Лазутина, Галина Викторовна. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Журналистика» / Г.В. Лазутина.-2-е изд., перераб. и доп..-Москва: Аспект Пресс, 2006.-239, [1] с.: схемы; 22.-Библиогр. в примеч.: с. 200-208 и на с. 238.-ISBN 5-7567-0384-5, 3000.

3. Ворошилов, Валентин Васильевич. Журналистика: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по гуманитарным специальностям / В. В. Ворошилов; Санкт-Петербургский гос. ун-т сервиса и экономики.—6-е изд., перераб. и доп..—Москва: КноРус, 2009.—491 с.: табл.; 25 .—

Библиогр.: с. 486-491 (139 назв) и в конце гл..—ISBN 978-5-390-00149-3((в пер.)), 3000.

4. Гусейнов А.А. Этика и мораль в современном мире / Гусейнов А.А. // Вестник МГУ. Сер.7, Философия.—Б.м...—2001.—N1.—С.18-26.—ISSN 0130-0091.

Һөнәри әхлак. Һөнәри әхлак нормаларын һөнәри этика өйрәнә. Һөнәри этика һәр һөнәри төркем вәкилләренең эш барышында барысыннан да еш кулланган таләпләре нигезендә формалашкан.

Һөнәр (латинчадан professio, profiteor – үз эшем итеп игълан итәм дигәнне аңлата) – рәсми яктан күрсәтелгән эш төре. Ә менә белгечлек (латинчадан species – төр) бер һөнәр кысаларында махсус назәри һәм гамәли әзерлекле, аерым тәҗрибәгә ия кешенең эшчәнлек төре.

Һөнәри этика – ул һөнәри төркемнәрнең җәмгыятьтәге әхлакый дәрәҗәсен билгеләүче аерым бер бурычлар һәм нормалар.

Һөнәри этиканың барлыкка килүе. Беренче һөнәри әхлак кодексларының барлыкка килү вакыты дип урта гасырларда күзәтелгән хезмәт бүленеше чорлары – XI-XII гасырлар санала.

Һөнәри әхлакның төп принциплары. Принциплар – гомумиләштерелгән күзаллаулар, алар ярдәмендә кеше үзенең эшчәнлеген оештыра, тәртибен формалаштыра. Барлык һөнәрләр өчен дә уртак булган шул принципларны карап китик.

- Хезмәттәшләрең, җитәкчең яки кул астындагылар белән мөнәсәбәтләрдә шуны истә тот: үзең белән ничек аралашуларын теләсәң, син дә алар белән шулай аралаш.
- Кул астындагылар арасында хезмәт ресурсларын (чимал, акча һ.б.) бүлгәндә, барысын да тигез күрергә тырыш.
- Әхлакый хата киткән икән, ул төзәтелергә тиеш!
- Кеше үзе беркетелгән оешманың үсеше өчен тырышканда гына, аның

эшчәнлеге әхлаклы дип табыла.

- Башка оешмалар, төбәкләр, илләр өчен хас булган әхлак нормалары, гореф-гадәтләренә түземле булырга кирәк.

- Үз фикереңне булдыр, әмма ул мин-минлеккә, башка фикерләргә бөтенләй дә колак салмаслык дәрәҗәгә китермәсен.

- Кул астындагыларыңа карата артык таләпчәнлек, усаллык үзен акламый.

- Этик стандартларның оешма тормышына өстән кушу белән генә кереп китә алмаячагын аңлау, бары тик үзара хезмәттәшлек нигезендә генә нормаларның оешма эчендә таләп формасында беркетелүенә ирешү.

- Теләсә кайсы эшчәнлек алып барылганда, аңа капмы-каршы тора торганы да барлыкка килә, бу – җәмгыять законы. Ягъни әгәр коллективта этик нормалар артык мәҗбүриләп кертелә икән, хезмәткәрләр ул нормаларның әһәмиятен таныган сурәттә дә аларны үтәмәү чараларын эзли башлаячак.

- Хезмәттәшләреңә, кул астындагыларга ышана белергә кирәк.

- Конфликтларны булдырмый калдыру мөһим.

- Ирекле бул! Әмма синең ирек башкаларның ирегeн кысрыкларлык булмасын.

- Хезмәткәр үзе генә әхлаклы булып калмый, башкаларны да этик нормаларны сакларга өндәргә тиеш.

- Көндәшеңне тәнкыйтьләү – үз коллективыңдагы көндәшме ул, әллә башка оешмаданмы, ничек кенә булмасын, ул әхлаклылыкны боза.

Профессиональлек – шәхеснең әхлакый сыйфаты. Һөнәри этика – кешенең үзенең һөнәренә карата мөнәсәбәтен, һөнәри җаваплылык, намус дәрәҗәсен билгеләүче әхлакый нормалар ул. Профессиональлек һәм хезмәткә мөнәсәбәт – шәхеснең әхлакый кыяфәтен тудыручы төп факторлар. Хезмәткәрнең әхлакый сыйфатлары – җәмгыять өчен аның һөнәри яраклылыгының бер элементы.

Әхлакый сыйфатлар һәм базар мөнәсәбәтләре.

Базар – ул кешеләр арасындагы товарлар һәм хезмәтләр алмашуга нигезләнгән мөнәсәбәтләр системасы. Цивилизацияле базар мөнәсәбәтләре бер үк товарны

җитештерүченең берничә булуын күздә тота, алар арасында сату базары, сатып алучылар өчен көрәш, ягъни көндәшлек яши. Бу көндәшлек намуслы булырга тиеш.

Һөнәри этика төрләре. Табиплар өчен таләпләр, мәсәлән, «Россия табибының этик кодексы»нда урын алган. Фән һәм медицина өлкәсендә әле биоэтика дигәне дә бар. Ул табип тарафыннан башкарыла торган, кешенең тормышы һәм сәламәтлегенә бәйле эш-хәрәкәтләрнең чиктән ашып китүен кисәтә. Ә менә журналистикада һөнәри әхлак әлеге һөнәр барлыкка килгәндә үк күренә башлаган. Икътисадый этика исә шулай ук бик борынгы фән. Аның башлангычы Аристотель тарафыннан ук салынган.

Хокук саклау өлкәсендә эшләүчеләрнең дә үз этикасы бар, аның нигезендә законлылык белән хакыйкилек принциплары ята.

2 нче тема. Әхлак нормаларының журналистикада тоткан урыны

Аннотация. Журналистларның һөнәри әхлак кагыйдәләренең барлыкка килү алшартлары. Тормыш позициясе һәм авторлык позициясе. Журналистиканың роле һәм бурычлары. Россия журналистларының һөнәри этикасы. Журналист әхлагы нормаларының һөнәргә бәйле үзенчәлекләре.

Үзара тәртипкә салу механизмы буларак этика кодексы, декларация, хартияләр. Журналистларның үз-үзләрен тоту принципларының халыкара декларациясе. Журналистика этикасының халыкара принциплары.

Ачкыч сүзләр. Әхлак, этика, әхлакый нормалар, һөнәр, һөнәри әхлак нормалары, һөнәри этика, профессиональлек, кодекс, принциплар, журналист этикасының халыкара принциплары, Россия журналистларының һөнәри этика кодексы.

Теманы өйрәнү буенча методик күрсәтмәләр. Иң элек теория өлешен өйрәнеп, лекцияләр артындагы сорауларга җавап бирергә, шулай ук биремнәрне үтәргә кирәк. Өстәмә әдәбият шул сорауларга җавап әзерләр өчен ярдәм итәчәк.

Сораулар туса, форумда бирергә мөмкин.

Тәкъдим ителә торган интернет чыганаклар.

http://www.isthis.narod.ru/princip.html

http://presse.no/Saker/Professional-naya-etika-zhurnalista

http://www.ruj.ru/

http://www.mediasprut.ru/

http://www.youtube.com/watch?v=4m5-kmvlhfE

http://www.youtube.com/watch?v=7_bcrlPMjRg

http://mediascope.ru/node/891

http://www.unesco.ru/ru/?module=news&action=view&id=233

http://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-vyrazheniya-avtorskoy-pozitsii-zhurnalista-v-kontekste-obektivnosti

Карала торган сораулар.

1. Кодекс – журналист җәмгыятьләрендә үзлектән көйләнү механизмы.
2. Журналистикадагы беренче махсус кодекслар.
3. Журналист этикасының халыкара принциплары.
4. Россиядә журналистлар өчен этика кодекслары.

Белемнәрне тикшерү өчен сораулар һәм биремнәр

1. Махсус һөнәри кодекслар журналист җәмгыятьләре өчен нигә кирәк?
2. Журналистикадагы беренче махсус кодекслар кайчан барлыкка килгән? Аларның төп эчтәлеге нидән гыйбарәт?
3. Журналист этикасының халыкара принциплары турында сөйләгез.
4. Россиядә журналистлар өчен этика кодекслары кайчан кабул ителгән? Алар журналистлар алдына нинди бурычлар куя?

Әдәбият

1. Авраамов, Дмитрий Сергеевич. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика» / Д. С. Авраамов.-[2-е изд., испр. и доп.].-Москва: Изд-во Моск. ун-

та, 2003.-271 с.; 22.-На 4-й с. обл. авт.: Д.С. Авраамов, д.филос.н., проф., засл. работник культуры РФ.-Библиогр. в подстроч. примеч..-ISBN 5-211-04706-0, 3000.

2. Лазутина, Галина Викторовна. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Журналистика» / Г.В. Лазутина.-2-е изд., перераб. и доп..-Москва: Аспект Пресс, 2006.-239, [1] с.: схемы; 22.-Библиогр. в примеч.: с. 200-208 и на с. 238.-ISBN 5-7567-0384-5, 3000.

3. Гусейнов, Абдусалам Абдулкеримович. Этика: учеб. для студентов вузов / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян.—М.: Гардарики, 2004.—470с..—(Disciplinae).—Библиогр. в конце тем.—Имен. указ.: с.461-464.—ISBN 5-8297-0012-3((в пер.)).

4. Де Джордж, Ричард Т. Деловая этика: Учеб. курс для колледжей и ун-тов / Ричард Т. Де Джордж; [Пер. с англ. Р.И. Столпера].—М.: РИПОЛ КЛАССИК: Прогресс, 2003.—733, [1] с.; 25.—Загл. и авт. ориг.: Business ethics / Richard T. De George.—Библиогр. в подстроч. примеч..—Указ.: с. 711-727.—ISBN 5-7905-1782-X((РИПОЛ КЛАССИК)).—ISBN 5-01-004741-1((Прогресс)), 5000.—ISBN 0-13-079772-3((США)), 5000.

5. Корконосенко, Сергей Григорьевич. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика» / С. Г. Корконосенко.—М.: Аспект-Пресс, 2004.—285, [1] с..—Библиогр.: с. 284-285.—ISBN 5-7567-0158-3.

6. Рих, Артур. Хозяйственная этика / Артур Рих; отв. ред., авт. вступ. ст. и коммент. В. В. Сапов; пер. с нем. Е. М. Довгань.—Москва: Посев, 1996.—809, [1] с.: портр.; 21.—Библиогр.: с. 691-752 (651 назв.) и в коммент.: с. 754-784.—Указ. имен: с. 786-802, 5000.

Кодекс – журналист җәмгыятьләрендә үзлектән көйләнү механизмы. Этика кодекслары – дәүләт идарәсе системасында барлыкка килгән төрле эшчәнлек өчен аерым барлыкка китерелә торган һөнәри стандартларның бер өлеше.

Журналистикадагы беренче махсус кодекслар. Алар XIX-XX гасыр

чикләрендә барлыкка килгән.

Беренче язма кодекс дип Франциядә 1918 нче елда кабул ителгән «Үз-үзеңне тоту хартиясе»н атыйлар. Ул Журналистларның милли синдикаты тарафыннан кабул ителгән. Дөрес, фин галиме Л.Бруун андый кодекс әле 1900 нче елда ук Швециядә дә төзелгән дип саный.

Журналист этикасының халыкара принциплары. 1954 нче елда Журналистларның халыкара федерациясе тарафыннан кабул ителгән «Журналистларның үз-үзләрен тоту принципларының халыкара декларациясе» (1986 нчы елда үзгәрешләр кертелә), шулай ук 1978 нче елда ЮНЕСКО тарафыннан кабул ителгән Декларация бүгенге көндәге күптөрле кодекслар өчен нигез булып торган.

Журналистларның 1983 нче елгы Прагадагы халыкара IV консультатив очрашуында, аннан соң Париждагы утырышта халыкара принциплар кабул ителгән. Алар барысы ун:

- гражданнарның дөрес мәгълүматка хокукы бар;
- вакыйгаларны объектив яктырту – журналистның бурычы;
- журналист социаль җаваплылыкка ия;
- журналист намуслы булырга тиеш;
- журналист аерым кешеләрнең мәгълүматка булган һәм ММЧларның эшчәнлегенә катнашу хокукын хөрмәт итә;
- башкаларның шәхси тормышын хөрмәт итә;
- җәмгыять ихтыяҗларын хөрмәт итә;
- гомумкешелек кыйммәтләрен һәм барлык мәдәниятларны да хөрмәт итә;
- сугыш һәм кешелеккә янаучы башка авырлыкларга каршы көрәшә;
- журналист яңа дөньяви мәгълүмати һәм аралашу тәртипләре яклы.

Россиядә журналистлар өчен этика кодекслары. Россия журналистлары электән килгән тарихи документ – М.В.Ломоносовның «Журналистларның бурычлары турындагы уйланулар...» дигән трактатын яхшы белә.

Кодекс 1994 нче елның 23 нче июнендә Россия журналистлары конгрессында

кабул ителә. Анда 10 маддә бар. Беренчедән, журналист бары тик дөреслегенә үзе ышанган мәгълүматны гына тарата ала, фактлар һәм башкаларның яки үз фикерләрен аерып күрсәтә. Икенчедән, һөнәри вазыйфаларын үтәү барышында табылган конфиденциаль мәгълүматны үз ихтыяҗларында файдалана алмый. Журналистлык һәм реклама өлкәсендәге эшчәнлек бер-берсе белән һичничек тә яраша алмый. Ачык көндәшлек законнарын саклаган хәлдә, журналист коллегаларына зыян салырлык адымнардан сакланырга тиеш. Өченчедән, журналист бары үз коллегаларының сүзләренә генә колак сала, хакимият яки башка кешеләр тарафыннан алып барылган басымга игътибар итми. Дүртенчедән, журналистның һөнәри статусы аңа дәүләт идарәсе, закон чыгару һәм суд органнарында эшләргә мөмкинлек бирми.

3 нче тема. Социаль җаваплылык - әхлакый категория

Аннотация. Журналистикада социаль җаваплылык төшенчәсе. Иҗади шәхес буларак, журналистка эш барышында төрле факторларның тәэсир итүе. Фактларны хис-тойгылардан һәм шәхси фикерләрдән аерып бирүдән гыйбарәт булган объективлык.

Һөнәри җаваплылык. Репортер әхлагы объекты буларак, мәгълүмат чыганаклары. Мәгълүмат җыюның рөхсәт ителгән һәм тыелган ысуллары..

Ачкыч сүзләр. Әхлак, этика, әхлакый нормалар, һөнәр, һөнәри әхлак нормалары, һөнәри этика, профессиональлек.

Теманы өйрәнү буенча методик күрсәтмәләр. Иң элек теория өлешен өйрәнеп, лекцияләр артындагы сорауларга җавап бирергә, шулай ук биремнәрне үтәргә кирәк. Өстәмә әдәбият шул сорауларга җавап әзерләр өчен ярдәм итәчәк. Сораулар туса, форумда бирергә мөмкин.

Тәкъдим ителә торган интернет чыганаклар.

http://www.mediasprut.ru/jour/inform/links-home.shtml

http://www.youtube.com/watch?v=7_bcrlPMjRg

http://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-vyrazheniya-avtorskoy-pozitsii-zhurnalista-v-kontekste-obektivnosti

http://www.isthis.narod.ru/princip.html

http://presse.no/Saker/Professional-naya-etika-zhurnalista

http://www.ruj.ru/

http://www.mediasprut.ru/

Карала торган сораулар.

1. Мәгълүмат чыганагы һәм журналист арасындагы мөнәсәбәтләр..
2. Журналист һәм аудитория арасындагы мөнәсәбәтләр.
3. Журналист һәм язма геройлары арасындагы мөнәсәбәтләр.

Белемнәрне тикшерү өчен сораулар һәм биремнәр

1. Мәгълүмат чыганагы һәм журналист арасындагы мөнәсәбәтләр нинди принципларга корыла?
2. Журналист һәм аудитория арасындагы мөнәсәбәтләрнең төп үзенчәлекләре нәрсәдә?
3. Журналист һәм язма геройлары арасындагы мөнәсәбәтләр журналист алдына нинди бурычлар куя?
4. Һөнәри осталык, җаваплылык турында ниләр беләсез?

Әдәбият

1. Авраамов, Дмитрий Сергеевич. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика» / Д. С. Авраамов.-[2-е изд., испр. и доп.].-Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2003.-271 с.; 22.-На 4-й с. обл. авт.: Д.С. Авраамов, д.филос.н., проф., засл. работник культуры РФ.-Библиогр. в подстроч. примеч..-ISBN 5-211-04706-0, 3000.
2. Лазутина, Галина Викторовна. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Журналистика» / Г.В.

Лазутина.-2-е изд., перераб. и доп..-Москва: Аспект Пресс, 2006.-239, [1] с.: схемы; 22.-Библиогр. в примеч.: с. 200-208 и на с. 238.-ISBN 5-7567-0384-5, 3000.

3. Гусейнов, Абдусалам Абдулкеримович. Этика: учеб. для студентов вузов / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян.—М.: Гардарики, 2004.—470с..—(Disciplinae).—Библиогр. в конце тем.—Имен. указ.: с.461-464.—ISBN 5-8297-0012-3((в пер.)).
4. Де Джордж, Ричард Т. Деловая этика: Учеб. курс для колледжей и ун-тов / Ричард Т. Де Джордж; [Пер. с англ. Р.И. Столпера].—М.: РИПОЛ КЛАССИК: Прогресс, 2003.—733, [1] с.; 25.—Загл. и авт. ориг.: Business ethics / Richard T. De George.—Библиогр. в подстроч. примеч..—Указ.: с. 711-727.—ISBN 5-7905-1782-X((РИПОЛ КЛАССИК)).—ISBN 5-01-004741-1((Прогресс)), 5000.—ISBN 0-13-079772-3((США)), 5000.
5. Корконосенко, Сергей Григорьевич. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика» / С. Г. Корконосенко.—М.: Аспект-Пресс, 2004.—285, [1] с..—Библиогр.: с. 284-285.—ISBN 5-7567-0158-3.
6. Рих, Артур. Хозяйственная этика / Артур Рих; отв. ред., авт. вступ. ст. и коммент. В. В. Сапов; пер. с нем. Е. М. Довгань.—Москва: Посев, 1996.—809, [1] с.: портр.; 21.—Библиогр.: с. 691-752 (651 назв.) и в коммент.: с. 754-784.—Указ. имен: с. 786-802, 5000.

Мәгълүмат чыганагы һәм журналист арасындагы мөнәсәбәтләр. Кеше, мәгълүмат чыганагы буларак, журналист сораган һәр сорауга да җавап бирмәскә мөмкин. Бу – аның хокукы.

Әңгәмә барышында журналистның активлыгы һәм әхлаклылыгы ул биргән сорауларда, әңгәмәдәш җавапларына реакциясендә, мимика, гәүдә торышы һәм хәрәкәтләрендә чагылачак. Сорауларның урынлы булуы һәм әхлакны бозмавы –

журналистны профессионал итеп күрсәтүче сыйфатларның берсе.

Фактларның дөреслеген тикшерү, документлар яки башка чыганаклардан алынган мәгълүматларны үзгәртмичә, эчтәлегенә зыян китермичә, яңа мәгълүматларны үзе уйлап чыгармыйча халыкка тарату – аның бурычы.

Журналист һәм аудитория арасындагы мөнәсәбәтләр. Журналистның иң беренче бурычы – халыкка дөрес һәм хакыйкый мәгълүмат җиткерү. Факт, комментарий, фикер, фаразлаулар барысы да аермачык булып күренеп торырга тиеш. Мәгълүмат – куллану предметы түгел, ул иҗтимагый байлык. Закон белән тыелмаган теләсә кайсы мәгълүмат халык милке булырга, халык үзе массакүләм чаралар эшчәнлегендә катнаша алырга тиеш. Икенчесе хаталарны төзәтү яки җавап бирү мөмкинлеге булсын өчен таләп итеп куела.

Журналист һәм язма геройлары арасындагы мөнәсәбәтләр. Журналист геройларның шәхси тормышына игътибарлы булырга тиеш. Шәхси тормыш дигәндә, журналистлар шәхси һәм гаилә серләрен, шул исәптән никах һәм интим мөнәсәбәтләрне, сексуаль ориентация, дини карашлар, дуслык мөнәсәбәтләре, буш вакытны уздыру чаралары, хат язышу, телефоннан, интернеттан аралашуны күздә тота.

4 нче тема. Бүгенге көндә һөнәри этика проблемалары

Аннотация. Журналистикада ирек, бәйсезлек проблемасы. Җәмгыятьтә икътисадый, социаль һәм сәяси фикер төрлелегенең журналистиканы объектив итүгә ясаган тәэсире.

Россиядә барган иҗтимагый процессларның нәтиҗәсе буларак, журналистикада бүген урын алган әхлакый ситуация. Массакүләм «сары матбугат» барлыкка килү һәм аңа гына хас булган һөнәри этика кодексының гамәлгә керүе.

Журналистикада хәбәрдарлыкның чикләре. Материал героеның, персонажның эчке тормышына һәм дөньясына «бәреп керүнең» чикләре.

Бүгенге җәмгыятьтә, массакүләм мәгълүмат чаралары базарында скандаллар

һәм популярлык.

Редакция коллективы һәм хезмәт урыны этикасы кагыйдәләре.

Журналист һәм хакимият органнары арасындагы этик чикләр. Сайлау алды компанияләрен яктыртуга әхлакый караш. Журналист һөнәренең сәясәт өлкәсе белән кисешү нокталары.

Ачкыч сүзләр. Әхлак, этика, әхлакый нормалар, һөнәр, хезмәт урыны этикасы, һөнәри әхлак нормалары, һөнәри этика, профессиональлек, кодекс, принциплар, хәбәрдарлык, «сары матбугат».

Теманы өйрәнү буенча методик күрсәтмәләр. Иң элек теория өлешен өйрәнеп, лекцияләр артындагы сорауларга җавап бирергә, шулай ук биремнәрне үтәргә кирәк. Өстәмә әдәбият шул сорауларга җавап әзерләр өчен ярдәм итәчәк. Сораулар туса, форумда бирергә мөмкин.

Тәкъдим ителә торган интернет чыганаклар.

http://www.isthis.narod.ru/princip.html

http://presse.no/Saker/Professional-naya-etika-zhurnalista

http://www.ruj.ru/

http://www.mediasprut.ru/

http://www.youtube.com/watch?v=WK--gtMcGCk

http://www.unesco.ru/ru/?module=news&action=view&id=233

Карала торган сораулар.

1. Журналист һәм коллегалары арасындагы мөнәсәбәтләр.
2. Плагиат, аның үзенчәлекләре һәм сәбәпләре.
3. Һөнәри этик нормаларын бозу төрләре.
4. Татар журналистикасында әхлак нормалары.

Белемнәрне тикшерү өчен сораулар һәм биремнәр

1. Журналист һәм коллегалары арасындагы мөнәсәбәтләр нинди принципларга нигезләнергә тиеш?
2. Плагиат нәрсә ул? Аны булдырмый калу өченниләр эшләргә кирәк?

3. Һөнәри этик нормаларын бозуга мисаллар китерегез.
4. Татар журналистикасында әхлак нормаларының үзенчәлекләре бармы?

Әдәбият

1. Авраамов, Дмитрий Сергеевич. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика» / Д. С. Авраамов.-[2-е изд., испр. и доп.].-Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2003.-271 с.; 22.-На 4-й с. обл. авт.: Д.С. Авраамов, д.филос.н., проф., засл. работник культуры РФ.-Библиогр. в подстроч. примеч..-ISBN 5-211-04706-0, 3000.
2. Лазутина, Галина Викторовна. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Журналистика» / Г.В. Лазутина.-2-е изд., перераб. и доп..-Москва: Аспект Пресс, 2006.-239, [1] с.: схемы; 22.-Библиогр. в примеч.: с. 200-208 и на с. 238.-ISBN 5-7567-0384-5, 3000.
3. Гусейнов, Абдусалам Абдулкеримович. Этика: учеб. для студентов вузов / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян.—М.: Гардарики, 2004.—470с..—(Disciplinae).—Библиогр. в конце тем.—Имен. указ.: с.461-464.—ISBN 5-8297-0012-3((в пер.)).
4. Де Джордж, Ричард Т. Деловая этика: Учеб. курс для колледжей и ун-тов / Ричард Т. Де Джордж; [Пер. с англ. Р.И. Столпера].—М.: РИПОЛ КЛАССИК: Прогресс, 2003.—733, [1] с.; 25.—Загл. и авт. ориг.: Business ethics / Richard T. De George.—Библиогр. в подстроч. примеч..—Указ.: с. 711-727.—ISBN 5-7905-1782-Х((РИПОЛ КЛАССИК)).—ISBN 5-01-004741-1((Прогресс)), 5000.—ISBN 0-13-079772-3((США)), 5000.
5. Корконосенко, Сергей Григорьевич. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика» / С. Г. Корконосенко.—М.: Аспект-Пресс, 2004.—285, [1] с..—Библиогр.: с. 284-285.—ISBN 5-7567-0158-3.

6. Рих, Артур. Хозяйственная этика / Артур Рих; отв. ред., авт. вступ. ст. и коммент. В. В. Сапов; пер. с нем. Е. М. Довгань.—Москва: Посев, 1996.—809, [1] с.: портр.; 21.—Библиогр.: с. 691-752 (651 назв.) и в коммент.: с. 754-784.—Указ. имен: с. 786-802, 5000.

Журналист һәм коллегалары арасындагы мөнәсәбәтләр. Коллегалар белән аралашу таләпләрен икенче төрле итеп «корпоратив этика» дип атарга мөмкин. Җәмгыять алдындагы бурычларын тормышка ашыру барышында журналист аның ышануларына каршы килгән эштән баш тарта ала, аерым кешеләрнең гомумкешелек кыйммәтләренә каршы килә торган шәхси ихтыяҗларын якламый. Нәшир яки редакция җитәкчелеге кушкан эшләр дә әнә шул иҗтимагый әхлак таләпләренә каршы килсә, журналист алардан да баш тартырга тиеш.

Журналист үз һөнәренең дәрәҗәсе турында онытмаска, хезмәттәшләренә яки журналистика исеменә тап төшерә торган эшләр белән шөгыльләнмәскә тиеш.

Татар журналистикасында әхлак нормалары. Татар журналистларының аларга гына хас, алар өчен махсус кабул ителгән нормалары юк. Әмма җәмгыятьнең үз язылмаган кануннары була. Татар менталитеты, ышанулары, үз-үзен тоту, фикерләү рәвеше элек-электән шушы җәмгыятькә генә хас аерым нормалар тудырмый калмаган. Аларның, әлбәттә, Ислам дине белән бәйләнештә яшәвен дә истә тотарга кирәк. Мондый гомуми әхлак, аңлашыла ки, һөнәри әхлакка да йогынты ясамый калмый, чөнки һәр һөнәри әхлак гомуми әхлакның бер өлеше бит ул.

5 нче тема. Журналист тексты – һөнәри этика объекты

Аннотация. Журналист өчен текст төзү вакытында үтәлергә тиешле таләпләр:

Чынбарлыкны өйрәнү вакытында табылган барлык мәгълүмат, фикер, бәя бирүләрнең барысын да исәпкә алу, берсен дә төшереп калдырмау.

Күренеш яки проблема турындагы төрле карашларны, фикер каршылыгын

бирү.

Фактлар турында хәбәр иткәндә, материалда башка кешеләрнең фикерләрен китергәндә, журналистның нейтраль мөнәсәбәт саклавы.

Үз фикерләрен һәм бәясен биргән очракта, журналистның аларны дәлилләве..

Ачкыч сүзләр. Әхлак, этика, әхлакый нормалар, һөнәр, хезмәт урыны этикасы, һөнәри әхлак нормалары, һөнәри этика, профессиональлек, кодекс, принциплар, хәбәрдарлык, «сары матбугат».

Теманы өйрәнү буенча методик күрсәтмәләр. Иң элек теория өлешен өйрәнеп, лекцияләр артындагы сорауларга җавап бирергә, шулай ук биремнәрне үтәргә кирәк. Өстәмә әдәбият шул сорауларга җавап әзерләр өчен ярдәм итәчәк. Сораулар туса, форумда бирергә мөмкин.

Тәкъдим ителә торган интернет чыганаклар.

http://www.isthis.narod.ru/princip.html

http://presse.no/Saker/Professional-naya-etika-zhurnalista

http://www.ruj.ru/

http://www.mediasprut.ru/

http://mediascope.ru/node/891

http://www.youtube.com/watch?v=4m5-kmvlhfE

http://www.unesco.ru/ru/?module=news&action=view&id=233

Карала торган сораулар.

1. Татар журналистикасында этикасы өчен төп принциплар.
2. Геройларның эчке тормышына хөрмәт белән карауның сораулар әзерләгәндә һәм әңгәмә барышында саклануы.
3. Мәгълүмат туплаганда һәм таратканда кулланылырга тиеш булмаган сүз составы.
4. Профессионалларча корылган әңгәмәләр, шулар нигезендә язылган очеркларга таләпләр.
5. Журналистлар арасында дуслык, үзара хезмәттәшлек, ярдәм итешү

мөнәсәбәтләре.

Белемнәрне тикшерү өчен сораулар һәм биремнәр

1. Татар журналистикасында этикасы өчен төп принциплар нинди?
2. Сораулар әзерләгәндә һәм әңгәмә барышында нинди этик таләпләрне үтәү кирәк?
3. Матбугаттан югары һөнәри дәрәҗәгә ия булган материаллар табып, аларны әзерләү барышында кулланылган этик принципларга характеристика бирегез.
4. Журналистлар арасында дуслык, үзара хезмәттәшлек, ярдәм итешү мөнәсәбәтләренә мисаллар табыгыз.

Әдәбият

1. Авраамов, Дмитрий Сергеевич. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика» / Д. С. Авраамов.-[2-е изд., испр. и доп.].-Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2003.-271 с.; 22.-На 4-й с. обл. авт.: Д.С. Авраамов, д.филос.н., проф., засл. работник культуры РФ.-Библиогр. в подстроч. примеч..-ISBN 5-211-04706-0, 3000.
2. Лазутина, Галина Викторовна. Профессиональная этика журналиста: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Журналистика» / Г.В. Лазутина.-2-е изд., перераб. и доп..-Москва: Аспект Пресс, 2006.-239, [1] с.: схемы; 22.-Библиогр. в примеч.: с. 200-208 и на с. 238.-ISBN 5-7567-0384-5, 3000.
3. Гусейнов, Абдусалам Абдулкеримович. Этика: учеб. для студентов вузов / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян.—М.: Гардарики, 2004.—470с..—(Disciplinae).—Библиогр. в конце тем.—Имен. указ.: с.461-464.—ISBN 5-8297-0012-3((в пер.)).
4. Де Джордж, Ричард Т. Деловая этика: Учеб. курс для колледжей и ун-тов / Ричард Т. Де Джордж; [Пер. с англ. Р.И. Столпера].—М.: РИПОЛ

КЛАССИК: Прогресс, 2003.—733, [1] с.; 25.—Загл. и авт. ориг.: Business ethics / Richard T. De George.—Библиогр. в подстроч. примеч..—Указ.: с. 711-727.—ISBN 5-7905-1782-X((РИПОЛ КЛАССИК)).—ISBN 5-01-004741-1((Прогресс)), 5000.—ISBN 0-13-079772-3((США)), 5000.

5. Корконосенко, Сергей Григорьевич. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика» / С. Г. Корконосенко.—М.: Аспект-Пресс, 2004.—285, [1] с..—Библиогр.: с. 284-285.—ISBN 5-7567-0158-3.
6. Рих, Артур. Хозяйственная этика / Артур Рих; отв. ред., авт. вступ. ст. и коммент. В. В. Сапов; пер. с нем. Е. М. Довгань.—Москва: Посев, 1996.—809, [1] с.: портр.; 21.—Библиогр.: с. 691-752 (651 назв.) и в коммент.: с. 754-784.—Указ. имен: с. 786-802, 5000.

Татар журналистикасы этикасы өчен төп булган принципларның берсе - геройларның эчке тормышына хөрмәт белән карау.

Авторның артык төпченүчәнлеге, бәйләнчеклеге, әдәпсезлеге геройда гына түгел, укучыда да уңайсызлык хисе тудыра, танылган кешеләрне шулай авыр хәлдә калдырганы өчен, укучы да кызарырга мәҗбүр ителә.

Татар журналистикасы өчен элек-электән сүгенү сүзләре куллану, дорфалык үз түгел. Гомумән, әдәпле кеше беркайчан да үз фикерен оятсыз сүзләр ярдәмендә белдермәячәк, дип хисапланыла.

Журналистларның барысы да әхлак нормаларын боза, әңгәмәдәшләрнең шәхси тормышы турында кубрәк белергә омтыла, хәтта андый мәгълүматларны аларны провокацияләү өчен куллана дигән сүз тугел. Сәнгать кешеләре белән (күп очракта татар матбугатында әхлак бозу нәкъ әнә шул өлкәдә күзәтелә) чын профессионалларча корылган әңгәмәләр, шулар нигезендә язылган очерклар, мәкаләләр дә бар. Журналистлык вазыйфаларын үтәгәндә түгел, үзара сөйләшкәндә дә тәрбияле кеше әдәплелек сакларга тырыша.